

Ἐν Κερκύρα τῇ 26 Αὐγούστου 1912

Φίλε κ. Ἀρσένη,

ΦΕΙΛΩ πρὸ παντὸς νὰ ἐκφράσω τόσον καὶ εἰς σᾶς ὅσον καὶ εἰς τὸν συμπολίτην μου κ. **Ραφαήλοβιτς** τὰς θερμότερας εὐχαριστίας μου διὰ τὴν τιμὴν τῆς πρὸς ἐμὲ ἀποστολῆς τῆς **«Ποικίλης Στοᾶς»**, μετὰ τῆς φιλικῆς σας ἀφιερώσεως.

Μετ' ἀφάνειαν τόσων ἐτῶν ὅλοι οἱ φίλοι τῶν γραμμάτων εἶδον μετὰ χαρᾶς ἐπανελθοῦσαν εἰς τὴν Πνευματικὴν κίνησιν τῆς Ἑλλάδος τὴν **«Ποικίλην Στοάν»**, ἀληθῆς πνευματικὸν μνημεῖον περιλαμβάνον τὴν πλουσιωτέραν ἐκδήλωσιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Πατρίδος μας καὶ θησαυρὸν ποικίλων γνώσεων ἐξασκήσαντα ἀείποτε τὴν εὐεργετικὴν αὐτοῦ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς διανοητικῆς μορφώσεως τῶν συγχρόνων ἡμῶν.

Πόθος μου διακαῆς ἦτο ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν εὐγενῆ πρόσκλησιν τῆς **«Ποικίλης Στοᾶς»** διὰ τῆς δημοσιεύσεως μελέτης μου περὶ τῶν τελευταίων κατακτιήσεων τῆς πειραματικῆς ἐπιστήμης εἰς τὸ πεδίον τῶν ψυχικῶν ἐρευνῶν, θέματος δηλονότι ἀγνώστου ἔτι ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁμως συνεισέφεραν πλουσίαν τὴν ἑαυτῶν συμβολὴν οἱ κράτιστοι νόες τῆς ἐποχῆς μας. Τὸ βραχὺ ὁμως τοῦ χρόνου, ὅπερ χωρίζει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς **«Ποικίλης Στοᾶς»**, δὲν ἐπιτρέπει δυστυχῶς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας μου ταύτης. Ἀντὶ τούτου σᾶς ἀποστέλλω ἄρθρον μου περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἐκ Κερκύρας ἀπομακρύνσεως διακεκριμένου συμπολίτου λογίου τοῦ κ. **Σπυρίδωνος Δεβιάζη**, εἰς ὃν ἡ ἰδιαιτέρα μου πατρις ὀφείλει προσήκουσαν ἱκανοποίησιν μετὰ τὰς πικρίας καὶ τὰς θλίψεις, διὰ τῶν ὁποίων τὸν ἐπότισε.

Ἐὰν τὸ ἄρθρον μου ἤθελε τύχη τῆς ὑμετέρας ἐγκρίσεως, παρακαλῶ νὰ τὸ δημοσιεύσητε μετὰ τῆς ἀποστελλομένης εἰκόνας τοῦ φιλόστοργου λογίου, ὡς δεῖγμα ἐλάχιστον τῆς πρὸς αὐτὸν ὀφειλομένης ἀμερίστου τιμῆς, ἣν αἰσθάνεται ὅτι ὀφείλει νὰ τοῦ ἐκδηλώσῃ διὰ τῆς **«Ποικίλης Στοᾶς»** ἢ νῆσος, ἥτις καταλέγει αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἐπιφανεστέρων τέκνων τῆς.

Ἡ κερκυραϊκὴ ἱστορία θὰ μνημονεύσῃ μετὰ τιμῆς αὔριον τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρός, ὅστις διὰ τῶν μελετῶν του συνετέλεσεν εἰς τὴν διαφώτισιν τῶν πλείστον σκοτεινῶν σημείων τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ αὐτῆς παρελθόντος. Ἄς χρησιμεύσῃ ἡ **«Ποικίλη Στοὰ»** ὡς πρὸδρομος τῆς ἀλαθίτου ἱστορικῆς κρίσεως, ἥτις ἐν μέλλοντι θὰ κληθῇ ν' ἀποδώσῃ τὴν πρέπουσαν δικαιοσύνην εἰς τὸν ἀδικηθέντα ἐρευνητὴν.

Περὶ **Δεβιάζη** ὀλίγοι ἴσως ἔγραψαν καὶ ὀλίγοι εἶναι οἱ ἐκτιμήσαντες τὴν

πραγματικὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρός. Ἡ μετριοφροσύνη αὐτοῦ διαλαθοῦσα πάντοτε τὸν θόρυβον τῆς ρεκλάμας, ὑπέστησεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς προσηκούσης εἰς αὐτὸν φήμης. Ἀλλὰ πάντες οἱ ἀρεσκόμενοι εἰς τὴν μελέτην καὶ οἱ κατατριβόντες τὸν βίον των εἰς τὴν ἔρην των ἱστορικῶν θησαυρῶν, συνήθισαν μετὰ σεβασμοῦ νὰ προφέρωσι τὸ ἐπιφανὲς αὐτοῦ ὄνομα, μεταξὺ δὲ τούτων καταλέγεται καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμάς ταύτας, ὅστις πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐπιδιώκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν κερκυραϊκὴν μεταμέλειαν διὰ τὴν ἀδικίαν, ἣτις ἐπληξε τὸν ἄνθρωπον καὶ ἣτις καιρῶς ἔτρωσε τὸν εἰλικρινῆ καὶ ἀνεπηρέαστον ἐρευνητὴν.

Σὰς εὐχαριστῶ καὶ πάλιν διὰ τὴν τιμὴν, ἣς μὲ ἐκρίνατε ἄξιον, ἐπιτρέψατε δὲ μὲ τὰς εἰλικρινεστέραις εὐχὰς ὑπὲρ τῆς πλήρους ἐπιτυχίας τοῦ ὑμετέρου συγγράμματος νὰ σὰς ἐκδηλώσω τὰ εἰλικρινῆ αἰσθήματα ὀφειλομένης πρὸς ὑμᾶς καὶ τὸν πολῦτιμον συνεργάτην σας ἐκτιμήσεως καὶ ἀγάπης.

Μετὰ πολλῆς τιμῆς

ΜΙΧΑΗΛ Β. ΣΑΑΝΔΟΣ

Διευθυντῆς τῆς «Κερκυραϊκῆς Ἠχοῦς»

* ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΙΟΣ *

ἼΝΑΙ πολλὰ χρόνια τώρα τοῦ προσπαθῶ νὰ ἐκπληρώσω ἓνα καθήκον, καθήκον ὄχι προσωπικόν, ἀλλὰ καθήκον, τὸ ὁποῖον ἔχω ὡς πολίτης, ὡς ἄνθρωπος καὶ πρὸ παντὸς ὡς Κερκυραῖος πρὸς ἓνα ἀδικηθέντα συμπατριώτην μου, τὸν ὁποῖον ἡ πρόληψις καὶ ἡ ἀμάθεια κατεδίκασαν εἰς πολυετῆ ἔξορίαν.

Ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τῆς ζωῆς, ἐκεῖνος τοῦ μ' ἐλκύει περισσότερο, ἐκεῖνος ποῦ πάντα κινεῖ τὸν θαυμασμόν μου καὶ προκαλεῖ ἀμέριστον τὴν συμπάθειάν μου, εἶναι ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τῆς Ἰδέας, ὁ ἀγὼν ὑπὲρ μιᾶς Ἀρχῆς, ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τῆς Ἀληθείας. Ἴσως διότι, κατ' ἐμέ, ὁ ἀγὼν αὐτὸς εἰς τὸ

ἀτελεύτητον μαρτυρολόγιόν του ἀριθμεῖ τὰ περισσότερα θύματα, ἴσως διότι ὁ ἀγὼν αὐτὸς παρουσιάζει τὰς ὠραιότερας ἐκδηλώσεις τῆς ψυχικῆς εὐγενείας, ἴσως διότι εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ἡ ἀνθρωπότης χρεωστεῖ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν μεγαλητέρων αὐτῆς προόδων.

Εἰς ὅλα τὰ στάδια τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως τὸν ἄνθρωπον τῆς

Ίδεας θὰ τὸν εὔρετε πάντοτε μεσουρανοῦντα καὶ αἰωρούμενον πολὺ ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ βρωμερὰ ἐπίπεδα τῆς ἀνθρωπίνης μικρονοίας καὶ ἄν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ ἐποχὴ τὸν καταδικάζει, εἴτε διότι δὲν τὸν ἐννοεῖ, εἴτε διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὰς πτήσεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματός του, ἡ Ἱστορία ὅμως ἀργὰ ἢ γρήγορα, τοῦ ἀποδίδει δικαιοσύνην καὶ παραδίδει τὸ ὄνομά του εἰς τὸν σεβασμὸν τῶν μεταγενεστέρων του.

Δὲν θεωρῶ Ἡρώας μόνον ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐλανόμενοι ἀναμφιβόλως ἀπὸ ἑνα εὐγενὲς—διὰ τὰς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς μας—αἴσθημα, πίπτουν εἰς τὸ λεγόμενον πεδῖον τῆς τιμῆς. Ἀποκαλύπτομαι μὲ μεγαλῆτερο σεβασμὸ καὶ πρὸ ὄλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι σκυμμένοι στὸ σπουδαστήριό τους ἢ μελετῶντες στὰ ἐπιστημονικά τους ἐργαστήρια προσπαθοῦν νὰ πλουτίσουν τὰς ἀνθρωπίνους γνώσεις, προσπαθοῦν ν' ἀποκαλύψουν καὶ νὰ λαμπρύνουν τὴν Ἀλήθεια διὰ νὰ δώσουν στὴν Ἀνθρωπότητα μίαν ὄψιν πρὸς τὰ ἔμπρός, τὰ ἐφόδια ἑνὸς ἐπὶ πλέον βήματος πρὸς τὴν Πρόοδον.

Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουν οἱ ἄσημοι καὶ οἱ ταπεινοί, ὅπως ὑπάρχουν οἱ ἐπιφανεῖς καὶ οἱ περιβλεπτοί. Ἄλλοι τούτων φεύγουν ἀπ' αὐτὸν τὸν Κόσμον ἐξασφαλίσαντες τὴν ὑστεροφημίαν, ἄλλοι ἄγνωστοι καὶ περιφρονημένοι μὲ μόνην τὴν ἡρεμίαν, ἡ ὁποία ἀνακουφίζει τὴν συνείδησιν διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ καθήκοντος, καὶ ἄλλοι σύροντες ὀπισθεν αὐτῶν τὴν ἄδικον κατάκρισιν, ἡ ὁποία ἐδηλητηρίασε τὴ καρδιά τους χωρὶς ὅμως νὰ ἠμπορέσῃ νὰ θίξῃ τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐγένεια τῆς ψυχῆς τους.

Ἀπὸ τὴν ἐργασίαν ὄλων αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἀποτελεῖται ἡ κοινωνία τοῦ Πνεύματος, ὁ κόσμος τῆς διανοίας, οἱ ἀριστεῖς τοῦ Νοῦ, οἱ ἐργάται οἱ ἀπαραμίλλοι, οἱ ὅποιοι παρασκευάζουν τὴν κοινωνικὴν πρόοδον καὶ προετοιμαζοῦν τὸ ἔδαφος τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως.

Αἱ ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς, ὁ θρησκευτικὸς καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς δογματισμὸς, ὁ ἀνθρώπινος ἐγωϊσμὸς, ὁ μὴ στέργων νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀτέλειαν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, πολλάκις ὑψώθησαν προπετεῖς κατὰ τῶν τιμῶν τούτων ἀγωνιστῶν καὶ ἄλλοτε μὲν τὸ μαρτύριον, ἄλλοτε δὲ ὁ διωγμὸς καὶ ἄλλοτε ἡ συκοφαντία ἐπληξαν αὐτοὺς ἐν τῇ ζωῇ καὶ τοὺς συνώδευσαν κατερχομένους εἰς τὸν Τάφον.

Δὲν μπορῶ ποτὲ νὰ λησμονήσω τὰ ἄπειρα παραδείγματα, τὰ ὁποῖα μᾶς παρέχει ἡ Ἱστορία, τοῦ σφοδροῦ, τοῦ ἀμειλίχτου, τοῦ ἀδίκου καὶ ἀνελευθέρου πολέμου, ὁ ὁποῖος διεξήχθη κατὰ πάσης νεωτεριστικῆς ἀποπείρας, κατὰ πάσης προσπαθείας τεινούσης νὰ καταρτίσῃ τὸ σήμερον θεωρούμενον ὀρθὸν διὰ ν' ἀναστηλωθῇ ἀντ' αὐτοῦ ὄχι βέβαια ἡ ἀπόλυτος, ἀλλ' ἡ σχετικὴ Ἀλήθεια, ἡ ὁποία πάντοτε πλουτίζεται ἀπὸ τὰς συνεχεῖς κατακτήσεις τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ.

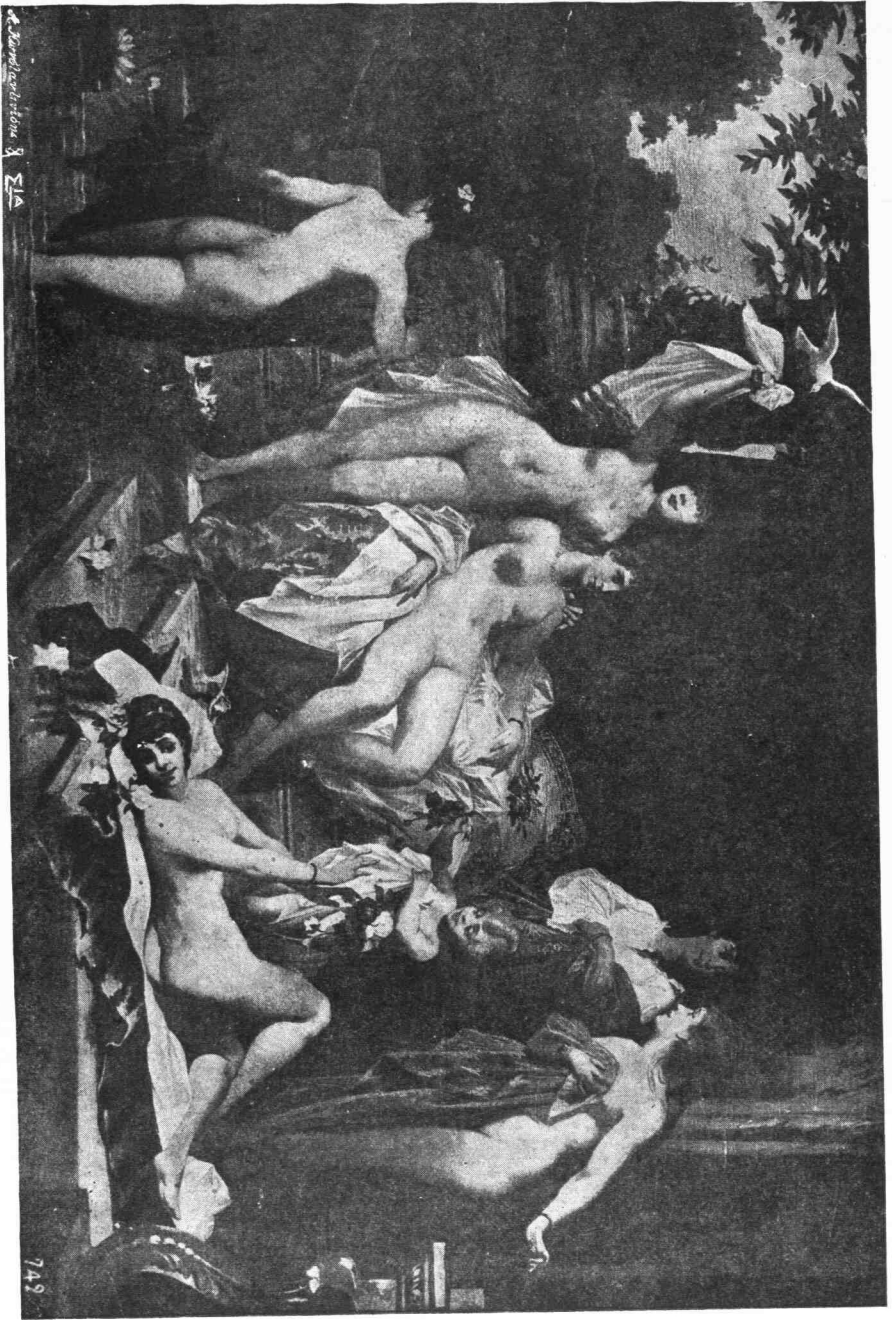

Ὁ Γαλιλαῖος ὠδηγήθη εἰς τὸ μαρτύριον καὶ ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν Αἰωνίαν Πόλιν, βλέπει ἀκόμη τὸ μέρος, ὅπου ἐμαρτύρησεν ὁ κῆρυξ μιᾶς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας. Ὑπενθυμίζει τοῦτο τὸ ὄνειδος μιᾶς Ἐποχῆς. Ὁ Φραγκλῖνος ἐφευρίσκων τὸ ἀλεξικέραυνον, ἐθεωρήθη αἰρετικὸς καὶ ὁ Solomon de Caus ἐνεκλείσθη εἰς τὸ Φρενοκομεῖον, διότι ἐτόλμησε ν' ἀνακαλύψῃ τὴν κινητήριον δύναμιν τοῦ ἀτμοῦ. Αὐτὸς οὗτος ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν ἐξώρκιζε τὴν Ἀκαδημίαν νὰ παύσῃ συζητοῦσα περὶ τῶν Ἀερολίθων, φόβῳ μήπως ἐκτεθῇ τὸ γόητρον καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς μᾶλλον πρὸς τὴν Ἐπιστήμην συγγενευούσης κοινωνίας.

Καὶ σήμερα ἀκόμη ποῦ ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως ἀρχίζει νὰ δεσπόζῃ — ὄχι βέβαια στὴν Ἑλλάδα μας δυστυχῶς — ἔχομεν πλείστα παρεμφερῆ παραδείγματα, τὰ ὁποῖα ναι μὲν δὲν ὀδηγοῦν πλέον στὸ μαρτύριο καὶ στὴ φυλακὴ καὶ στὸ Φρενοκομεῖο, τοὺς μεγάλους σκαπανεῖς τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, ἀλλὰ δὲν παύουν νὰ περιορίζουν τὴν ἐνεργητικότητά τῆς διανοίας καὶ τὰς πτήσεις αὐτῆς πρὸς ὀρίζοντας εὐρύτερους, πρὸς Κόσμους ἀγνώστους ἔτι, παρὰ τῶν ὁποίων ἐπιμόνος ζητοῦμεν ἀπάντησιν ἐπὶ τόσων μυστηρίων, τὰ ὁποῖα ζηλοτύπως κρύπτει τὸ Ἄπειρον.

Ὁ ἀγὼν τοῦ Γνωστοῦ πρὸς τὸ Ἄγνωστον, τοῦ Πεπερασμένου πρὸς τὸ Ἄπειρον συνεχίζεται μέγας, ὡραῖος, ἐπιβλητικὸς καὶ ἐξαισιος. Καθ' ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς μία ἀδιάκοπη πάλη προσπαθεῖ ν' ἀνατρέψῃ τὰ σημερινὰ δεδομένα, τὰ σημερινὰ ἀλάθητα διὰ νὰ δώσῃ μίαν νέαν πνοὴν εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ πορείαν τῆς ἀνθρωπότητος. Αἱ τελευταῖαι ἔρευναι τῆς Ἐπιστήμης, ὁ ἀγὼν τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἡ πάλη τῆς πασχούσης κοινωνικῆς μερίδος διὰ ν' ἀποσείσῃ τὰ λείψανα παρωχημένων ἐποχῶν ποῦ τὴν πιέζουν, μὲ ὅλας τὰς παρουσιαζομένας ἀντιδράσεις καὶ τὰ παρεμβαλλόμενα προσκόμματα, δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ μᾶς ὠθοῦν πρὸς τὰ ἔμπρός, νὰ μᾶς ἀποκαλύπτουν νέους ὀρίζοντας, νέους Κόσμους καὶ νὰ ἐπισωρεύουν τὸ ἀπαραίτητον ἕλικόν διὰ τοῦ ὁποίου μίαν ἡμέραν θὰ κτισθῇ τὸ μεγαλοπρεπὲς Οἰκοδόμημα τῆς Κοινωνίας τοῦ μέλλοντος.

Εἶναι ἐξαισιος ὁ ἀγὼν αὐτὸς τῆς ἐργαζομένης καὶ ἐξελισσομένης ἀνθρωπότητος. Εἶναι ὑπέροχος ἡ πάλη αὐτή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄλλοι θριαμβεύουν καὶ ἄλλοι πίπτουν, ἄλλοι ἐγκαρτεροῦν καὶ ἄλλοι κάμπτονται, ἄλλοι νικοῦν καὶ ἄλλοι σωριαζονται ἀποκαμωμένοι καὶ ἐξηντημένοι. Αἱ Ἐποχαὶ συνεχίζονται ἀπρόσκοπτα τὸν αἰώνιον αὐτῶν δρόμον, οἱ Αἰῶνες διαδέχονται ἀλλήλους εἰς τὸ χάος τοῦ Ἄπειρου, τὸ σήμερον **ἀδύνατον** ὑποχωρεῖ πρὸ τοῦ **δυνατοῦ** τῆς αὔριον καὶ τὴν πορείαν αὐτῆν τῶν γεγονότων φωτίζει ὁ μακρυνὸς Φάρος τῆς Ἀληθείας, ὁ

◇ X P Y E E E O P E E E ◇

ὁποῖος, ὄρατός εἰς πᾶσαν ἐκλεκτὴν διάνοιαν, ποδηγετεῖ τὸν ἄνθρωπον ὀδεύοντα πρὸς τὴν Τελειότητα.

Ἄλλ' ὅλη αὐτὴ ἡ πρόοδος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἔχη εἴτε τὰ μικρά, εἴτε τὰ μεγάλα αὐτῆς θύματα. Ἐκαστον τούτων συνεισφέρει τὴν ἀνάλογον μερίδα τῆς ἐργασίας, τὴν ὁποίαν θὰ ἐκτιμήσῃ βραδύτερον ἢ κρίσις τῆς Ἱστορίας, ἀλάθης καὶ ἀσφαλῆς γνώμων, ὅστις θὰ ῥυθμίσῃ τὴν πρὸς τὸ ὄνομα καὶ τὴν μνήμην ἐκάστου ὀφειλομένην τιμὴν.

Νομίζω ὅμως ὅτι ἀπεμακρύνθη πολὺ τοῦ κυρίου σκοποῦ μου καὶ ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ ἐπανέλθω εἰς αὐτόν.

Τί ἐσκόπευα νὰ κάμω μὲ τὰς ἀτέχνους ταύτας γραμμάς, αἱ ὁποῖαι ζητοῦν τὴν φιλόξενον ἀγάπην τῆς «**Ποικίλης Στοᾶς**»; Νὰ ἐκπληρώσω ἓνα καθήκον τιμῆς ὀφειλομένης πρὸς ἓνα ἀκάματον ἐργάτην τοῦ πνεύματος, τὸν ὁποῖον ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ πρόληψις κατεδίκασαν στὴν ἔξοριαν. Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἔχασε τὰ ὠραιότερα καὶ τὰ περισσότερα ἔτη τοῦ βίου του ἀδιαλείπτως μελετῶν καὶ ἀναδιφῶν τὴν Ἱστορίαν διὰ νὰ φέρῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν γεγονότα ἐνὸς μεμακρυσμένου παρελθόντος, γεγονότα ὅμως τὰ ὁποῖα προσθέτουν ἀρκετὸν φῶς εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Πατριδος μας; Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὁ ἀκαταπόνητος καὶ εἰλικρινῆς οὗτος ἐρευνητής, εἶναι ὁ **Σπυρίδων Δεβιάζης**.

Ἡ κερκυραϊκὴ ἀμάθεια, ἡ κερκυραϊκὴ πρόληψις, ἡ κερκυραϊκὴ μικρόνοια καὶ τὸ κερκυραϊκὸν ἀνέλευθρον τῶν χρόνων ἐκείνων τὸν κατεδίκασαν εἰς ἔξοριαν καὶ τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ φύγῃ κακὴν κακῶς ἀπὸ τὸν τόπον, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νὰ τὸν ἔχη στολίδι του. Ποῖον εἶναι τὸ ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον διέπραξεν ὁ **Δεβιάζης** διὰ νὰ θεωρηθῇ ἄξιος τόσον ἀδίκου καὶ ντροπαλοῦ διωγμοῦ; Ἐνόμισεν ὅτι διελεύκαινε ἓνα σκοτεινὸ σημεῖο τῆς κερκυραϊκῆς Ἱστορίας καὶ ἐν τῇ εἰλικρινεῖ ἀφηγήσει τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ἅτινα προέκυπτον ἐκ τῆς μελέτης του, ἔθιξε λαϊκὰς πεποιθήσεις σχέσιν ἐχούσας πρὸς τὸν εὐλαβῆ σεβασμόν, ὃν ὁ κερκυραϊκὸς λαὸς τρέφει πρὸς τὸν Προστάτην του Ἁγίον Σπυρίδωνα.

Ἄλλ' ἦτο τοιαύτη ἡ πραγματικὴ προαίρεσις τοῦ λογίου ἐρευνητοῦ καὶ ἱστοριοδίδου; Ὁχι. Καὶ ἡ ἀπόδοσις εἰς αὐτὸν προαιρέσεως, ἣν δὲν εἶχε καὶ ἦν οὐδέποτε συνέλαβεν ἐν τῇ διανοίᾳ του, ὀφείλεται τὸ μὲν εἰς τὴν οἰκτρὰν παρερμηνείαν τῶν μελετῶν του, τὸ δὲ εἰς τὸν τυφλὸν φανατισμόν, ὅστις δὲν ἐπιτρέπει, ἀκόμη καὶ σήμερον δυστυχῶς, τὴν ἔρευναν πάντων τῶν ἱστορικῶν ἐκείνων σημείων, ἅτινα ἄπτονται, ὀπωσδήποτε, ἐρριζωμένων πεποιθήσεων ἐν τῇ λαϊκῇ συνειδήσει.

Καὶ ὁ φανατισμὸς ἐξέσπασεν ἄγριος καὶ βάνανσος καὶ ὑπεχρέωσε τὸν **Δεβιάζην** νὰ ἐκπατριωθῇ.

Δὲν κατενοήθη τότε ὁ εἰλικρινῆς σκοπὸς τοῦ **Δεβιάζη** καὶ οὔτε ἐγέ-

νετο ἀντιληπτόν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐρευνητοῦ ν' ἀποκαλύπτῃ πᾶν ὅ,τι ἡ μελέτη φέρει εἰς γνῶσιν αὐτοῦ, ἵνα προκύψῃ ἡ Ἀλήθεια, ἣτις πάντοτε ὀφείλει νὰ λάμπῃ, ἀδιάφορον ἂν ἐκ τῆς λαμπηδόνος τῆς κλονίζονται πεποιθήσεις καὶ ἐκμηδενίζονται ἰδέαι μὴ δυνάμεναι νὰ στηριχθῶσιν ἐπὶ τῶν ἀδιασείστων θεμελίων τοῦ ἱστορικοῦ φωτός.

Ἄλλως, ἡ πρὸς τὸν Προστάτην Ἁγίον κερκυραϊκὴ πίστις καὶ κερκυραϊκὴ εὐγνωμοσύνη δὲν σαλεύεται διὰ τῶν συμπερασμάτων τῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης. Ἀπ' ἐναντίας γιγαντοῦται καὶ θερμαίνεται αὕτη ἐκ τῶν πορισμάτων τούτων, διότι ἐπὶ μᾶλλον διαλάμπει ἡ ὑπέροχος ἐκείνη ἀρετὴ, ἣτις ζῶντα ἐξησφάλισεν εἰς αὐτὸν τὸν σεβασμὸν τῶν συγχρόνων του καὶ μετὰ θάνατον ἐκόσμησε τὴν μνήμην του διὰ τοῦ στεφάνου τῆς Ἀθανασίας.

Καὶ ὁ **Δεβιάξης** ἔκτοτε φιλοξενεῖται ἐν Ζακύνθῳ τιμώμενος καὶ ἀγαπώμενος παρὰ τῆς κοινωρίας ἐκείνης, ἣτις γνωρίζει νὰ βραβεύῃ τοὺς πνευματικούς κόπους καὶ ν' ἀμείβῃ τοὺς καλοὺς ἀγῶνας. Συνεχίζων ἐκεῖ τὰς μελέτας του πλουτίζει καθ' ἐκάστην τὴν πάτριον ἱστορίαν μὲ ἀξιολόγους μονογραφίας, ἔξαγομένας ἐκ τῶν ἐρευνητῶν του εἰς τὰ ἀνερεύνητα ἀκόμη πλούτη τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς Ζακύνθου. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἴδρυσις καὶ ὁ πλουτισμὸς τῆς Φωσκολιανῆς Βιβλιοθήκης, ὑπὲρ ἧς ἀφιέρωσε τὸ πλεῖστον τῆς ζωτικότητός του.

Πτωχὸς πάντοτε καὶ ἀκολουθῶν καὶ οὗτος τὴν ἀτεγκτον μοῖραν τῶν πλείστων λογίων, οὐδεμιᾶς ποτὲ ἔτυχεν ὕλικῆς ἢ ἠθικῆς ἐνθαρρύνσεως ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας. Δὲν ἀποδειλιᾷ ὅμως ἐν τῇ βιοπάλῃ, ἐὰν δὲ συναίσθημα πικρίας συνέχει τὴν ψυχὴν του, τὸ συναίσθημα τοῦτο ἐκδηλοῦται κατὰ περιόδους εἰς σφοδρὰν νοσταλγίαν τῆς γῆς, εἰς ἣν ἐγεννήθη καὶ εἰς ἣν ποθεῖ ν' ἀναπαύσῃ τὸ καταπεπονημένον αὐτοῦ σῶμα.

Εἶναι καιρὸς ὅμως νὰ δηλωθῇ ἡ μεταμέλεια διὰ τὸ κατ' αὐτοῦ διαπραχθὲν ἀδίκημα, τὸ ὁποῖον, πλειότερον αὐτοῦ, ἔπληξε τὸν τόπον τὸν στερηθέντα τῶν φώτων καὶ τῆς ἀξίας ἀνδρὸς τῆς περιοπῆς του.

Θῦμα τῆς ειλικρινείας καὶ τοῦ θερμοῦ αὐτοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν μελέτην, πολὺ ἀκριβῶς ἐπλήρωσεν, ἐπὶ τριακονταετίαν ἤδη, τὴν ἐπιθυμίαν του, ἵνα πλουτίσῃ τὴν Κερκυραϊκὴν Ἱστορίαν διὰ γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἠρύσθη ἐρευνῶν τὴν ἀκένωτον πηγὴν τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς θησαυρῶν. Ἄλλως ζῶμεν ἤδη ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα αὐτῆς, οἰαδήποτε ἐπιβολὴ κατὰ τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως καὶ ἐκείνης τῆς συνειδήσεως.

Ἡ ἐπιστήμη δὲν ἀναγνωρίζει πλέον περιορισμοὺς ἐν τῇ θεσπεσίᾳ κατακτητικῇ αὐτῆς πορεία καὶ ἐὰν ἀκόμη αἱ προλήψεις παρεντίθενται πρὸ τῆς ἐρευνητικῆς αὐτῆς βάσεως, εὐκόλως συντρίβονται αὗται ἐπὶ τοῦ ἀδιασείστου βράχου τῆς προόδου, πρὸς ἣν, πάντοτε μετ' αὐξούσης δυνάμεως καὶ ὀρμῆς κατευθύνεται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα.

Ἡ Πίστις ἄλλως, τὴν ὁποῖαν ἐθεώρησαν κινδυνεύουσαν οἱ τότε, ἐκ τῶν ἱστορικῶν ἐρευνῶν τοῦ **Δεβιάζη**, τίποτε δὲν ἔχει νὰ πάθῃ ἐκ τῶν νεωτέρων ἐπιστημονικῶν κατακτήσεων. Αὗται μάλιστα προσδίδουσιν εἰς αὐτὴν θετικωτέραν καὶ ἀσφαλεστέραν ὑπόστασιν, διότι, γιμνοῦσαι ταύτην τῶν προλήψεων καὶ τῶν ἀστηρίκτων δοξασιῶν τοῦ παρελθόντος, μεγαθύνουσιν αὐτὴν ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ συνειδήσει, ἥτις, οὐχὶ πλέον ἐξ ἐπιβεβλημένης τυπικῆς ἢ δογματικῆς ἀνάγκης, ἀλλ' ἐκ προκυπτούσης γνώσεως ἀποβλέπει πρὸς Ἰδανικά, ὧν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ φέγγος δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀντιληφθῇ ἄλλοτε.

Ἡ ἔρευνα ἢ Ἐπιστημονική, ἢ μελέτη ἢ ἱστορική, θέτουσιν ἀσφαλῆ θεμέλια εἰς τὴν ἀνθρωπίνην προόδον καὶ τὴν πίστιν, ἣν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐδραιώσωσι τὰ ἀπλᾶ φιλοσοφικὰ συμπεράσματα παρελθουσῶν ἐποχῶν, ἔρχεται νὰ τὴν ἐνισχύσῃ ἢ ἔρευνα τῆς πειραματικῆς Ἐπιστήμης.

Αἱ πρόσφατοι καὶ καθημεριναὶ πρόοδοι εἰς τὸ πεδῖον τῶν ψυχικῶν λεγομένων ἐρευνῶν, εἰς ἃς καταγίνονται ἤδη οἱ κράτιστοι νόες τῆς ἐποχῆς μας, τοῦτον ἐπιδιώκουσι τὸν σκοπὸν. Ὅτι οἱ Αἰῶνες ἐπιθανολόγησαν, τὸ πείραμα ἔρχεται σήμερον νὰ μεταδώσῃ ὡς ἀσφαλῆ καὶ ἀπρόσβλητον Ἀλήθειαν, μὴ φοβουμένην τῆς προλήψεως τὸν φόγον, Ἀλήθειαν, ἐδραιουμένην ἐπὶ μᾶλλον ἐκ τῶν νεωτέρων ἐκζητήσεων, αἵτινες ἐνθαρρύνουσι πάντοτε τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν, διψῶσαν γνώσεις, Ἀλήθειαν, παρέχουσαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν τὸ ἀκατάβλητον θάρρος τῆς Ἐλπίδος.

Ἡ ἐποχὴ τῆς ἀνεπιστήμονος ἀρχῆς τοῦ «πίστευε καὶ μὴ ἐρεῦνα» ἀνῆκει πλέον εἰς κράτος ἀντιλήψεων, τὸ ὁποῖον ἐξεμηδένισεν ἡ γιγαντιαία πρόοδος τῆς Ἐπιστήμης, ἥτις ἀνεστήλωσεν εἰς ἐπιστημονικὸν ἀξίωμα τὴν ἐκ τῆς ἐρέυνης προκύπτουσαν πίστιν, ὡς μόνην παρήγορον ἀμοιβὴν τῆς ταλαιπωρηθείσης ἀνθρωπίνης καρδίας.

(Κέρκυρα)

ΜΙΧΑΗΛ Β. ΛΑΝΔΟΣ

